”بۇل جەردە تۇرمىس كەشىرىپ جاتقان حالىقتىڭ، راسىندا، ۆتە باقىتتى ەكەندىگىن كوردىم“

—— 19 مەملەكەتتىڭ جۇڭگودا وقىپ جاتقان وقۋشىلارى شينجياڭعا كەلىپ تەكسەرۋدە، ساپاردا بولدى

☐ **انار بۇلت \ شينجياڭ گازەتىنىڭ ٴتىلشىسى شىن زۇشياۋ**

”ٴبىر كۇننەن استام ۋاقىت ۇرىمجىدە ەكسكۋرسيادا، ساپاردا، تەكسەرۋدە بولۋ ارقىلى مەن بۇل جەردە تۇرمىس كەشىرىپ جاتقان حالىقتىڭ، راسىندا، ۆتە باقىتتى ەكەندىگىن كوردىم، بۇل جەردىڭ باي دا كوپ نەگىزدى مادەنيەتىن دە سەزىنىپ، ٴدامى ٴتىل ۇيىرەتىن قاۋىن ـ قاربىز، جەمىس ـ جيدەكتەرىنەن ٴدام تاتتىم، كەيىن وراي بولسا تاعى دا وسى جەرگە ساياحاتتاۋدى تاڭدايمىن“، ـ دەدى تۇركىمەنستاننان كەلگەن شەتەلدىك وقۋشى يۋن فيياڭ.

7 ـ ايدىڭ 3 ـ، 4 ـ كۇندەرى كامەرۋن، تۇركىمەنستان، چاد، كورەيا، الجيريا سياقتى 19 مەملەكەتتەن كەلىپ جۇڭگودا شىفان داشۋەسىندە وقىپ جاتقان 20 شەتەلدىك وقۋشىدان قۇرالعان ەكسكۋرسيا، ساپار ۇيىرمەسى ۇرىمجى قالاسىندا ەكسكۋرسيادا، ساپاردا، تەكسەرۋدە بولىپ، ۇرىمجى قالاسىنىڭ قوعامى ورنىقتى، حالىق تۇرمىسى جاقسارعان، ەكونوميكاسى دامىعان، مادەنيەتى گۇلدەنگەن، ساياحاتى داۋرەندەگەن شىنايى احۋالىن ٴوز باسىنان سەزىندى.

جۇڭگو تەمىر جول قۇرىلىسى اۋىر ونەركاسىبى شينجياڭ شەكتى سەرىكتەستىگىندە ەكسكۋرسيا، ساپار ۇيىرمەسىندەگىلەر يەلەيتىن جەر اۋدانى 50 مىڭ شارشى مەتردەن اساتىن سەحقا كىرىپ، بۇل جەردەگى قىزمەتكەرلەردىڭ ٴبارىنىڭ اسا ٴتارتىپتى تۇردە قارباالاس جۇمىس ىستەپ جاتقاندىعىن كوردى. ەكسكۋرسيا، ساپار ۇيىرمەسى جۇرە تاماشالاپ، ٴىرى تۇرپاتتى ماقتا جيناۋ ماشيناسىنىڭ ٴوندىرىلۋ، قۇراستىرىلۋ بارىسىن ىشكەرىلەي ۇعىستى.

تاجىكستاننان كەلگەن شەتەلدىك وقۋشى داليار سۇيىنىشپەن بىلاي دەدى: ”مەن بۇل جەردەن جۇڭگو عىلىم ـ تەحنيكاسىنىڭ كۇش ـ قۋاتىن سەزىندىم، شينجياڭنىڭ ماقتاشىلارى ٴىرى تۇرپاتتى ماقتا جيناۋ ماشيناسىمەن ماقتا جيىپ، جيناۋدىڭ وزىندىك قۇنىن تومەندەتىپتى، كىرىستەرىن دە جوعارىلاتىپتى. ماقتاشىلاردىڭ وسىزاماندانعان ماشينامەن ماقتا جيناۋىن ٴىشىنارا باتىس اقپارات قۇرالدارىنىڭ ’زورلىقپەن ەڭبەككە سالۋ‘ دەپ ايتۋى مۇلدە تابان تىرەپ تۇرا المايدى“.

شينجياڭ كوركەمونەر تەاترحاناسىندا ەكسكۋرسيا، ساپار ۇيىرمەسىنىڭ مۇشەلەرى مۇقام كوركەمونەر ۇيىرمەسىنىڭ ونەرپازدارى دايىنداعان شينجياڭ ٴان ـ ٴبيىنىڭ سالتاناتىنان ٴلاززات الىپ، دۇنيە جۇزىلىك بەيزاتتىق مادەنيەت مۇرالارى ۋاكىلدىك نىسانى ۇيعۇر 12 مۇقامىنىڭ تارتىمدىلىعىن ٴوز باسىنان ٴتۇيسىندى.

”ونەرپازداردىڭ كونسەرتى كەرەمەت بولدى! سۇرەتكە ٴتۇسىرىپ الىپ ۇيىمداعى دوستىق شەڭبەرىمە شىعاردىم، دۇنيە ٴجۇزىنىڭ جەر ـ جەرىندەگى كوپتەگەن دوستار لايك باسىپ، ٴبىرتالاي ادام شينجياڭعا كەلىپ ساياحاتتايتىندىعىن ٴبىلدىردى“، ـ دەدى تانزانيادان كەلگەن شەتەلدىك وقۋشى ۋاڭ شياۋلي، ول كەيىنىرەك تاعى دا شاعىن بەينەجازبا جاساپ كوپشىلىكتىڭ تاماشالاۋىنا ۇسىناتىندىعىن ايتتى.

7 ـ ايداعى شينجياڭ حالىقارالىق ۇلكەن بازاردىڭ جاياۋلار كوشەسىندە بۇكىل ەلدىڭ جەر ـ جەرىنەن كەلگەن ساياحاتشىلار ەمىن ـ ەركىن ارالاپ ٴجۇر، ۇلتتىق ەرەكشەلىككە يە مۋزىكا اسپاپتارى، كوزدىڭ جاۋىن الاتىن اتلاس تورعىنى، كوركى كوز سۇرىندىرەتىن قولونەر بۇيىمدارى... ساياحاتشىلاردى ولجالى قايتارۋدا.

جاياۋلار كوشەسىندە سەيىلدەپ جۇرگەن شەتەلدىك وقۋشىلار شينجياڭنىڭ جەرگىلىكتى سالت ـ ساناسى مەن كوپ نەگىزدى مادەنيەتىن سەزىندى، شەتەلدىك وقۋشىلار حوش ٴيىس اڭقىعان وزگەشە نان دۇكەنىنە ايالداپ ٴدام تاتتى. جاياۋلار كوشەسىنىڭ ساحناسىندا تارتىمدى كونسەرت قويىلعاندا، كوپشىلىك تەبىرەنىستەرىن تەجەي الماي ارتيستەرمەن بىرگە ٴماشراپ بيلەي باستى.

”بۇل ارادا ٴار ۇلت حالقى مەن ساياحاتشىلاردىڭ جۇزدەرىنەن ەرەكشە باقىتتى، شاتتىق كۇلكى لەبى ەسەدى، بارلىق جەر ٴومىرشەڭدىككە تولى ەكەن“. كەنيادان كەلگەن شەتەلدىك وقۋشى يە شۋحۋا بىلاي دەدى: ”ۇرىمجى حالىقارالىق ۇلكەن قالا، بيىك عيماراتتار تىزىلە بوي سوزىپ تۇر، جوعارى جىلدامدىقتى تەمىر جول، مەترو سياقتى قاتىناس قۇرالدارى وتە قولايلى، ٴار ۇلت بۇقاراسى تىنىش ٴومىر، شات ـ شادىمان تىرشىلىك كەشىرۋدە، كەيىن تاعى دا ۇيىمدەگىلەرمەن، دوستارىممەن بىرگە شينجياڭعا ساياحاتتاي كەلۋدى ٴۇمىت ەتەمىن.

ۇرىمجىدەگى كەزىندە ەكسكۋرسيا، ساپار ۇيىرمەسىندەگىلەر تاعى شينجياڭ مۇراجايى مەن شينجياڭ يەما بايىرعى ەكولوگيا باقشاسىنا بارىپ، بايىرعى جىبەك جولىنىڭ ۇزاق تاريحى مەن شينجياڭ جىلقى مادەنيەتىنىڭ وزگەشە تارتىمدىلىعىن ۇعىستى.

ۇرىمجىدەگى ەكسكۋرسيا، ساپار كەزىندە ەكسكۋرسيا، ساپار ۇيىرمەسىنىڭ مۇشەلەرى جەرگىلىكتى حالىقتىڭ تۇرمىسى باقىتتى، قوعامىنىڭ جاراسىمدى دا تىنىش ەكەندىگىن كوردى. ”شينجياڭنىڭ جاقسى ـ جاماندىعىن وسىندا تۇرمىس كەشىرىپ جاتقان حالىقتىڭ ەڭ سويلەۋ ۇقىعى بار“. الجيريادان كەلگەن شەتەلدىك وقۋشى شۋ ۋىن تەبىرەنىسپەن بىلاي دەدى: ”شينجياڭ جاقسى جەر“ اتى ايتسا ايتقانداي ەكەن“!

(باسى 1 ـ بەتتە)

فوتوۆولتتىق اگرەگات سيىمدىلىعى 190 مىڭ كيلوۆات. 6 ـ ايدىڭ 30 ـ كۇنىنە دەيىن شينجياڭ ەلەكتر تورىنىڭ جاڭا ەنەرگيا جالپى اگرەگات سيىمدىلىعى 37 ميلليون 522 مىڭ كيلوۆاتقا جەتتى، مۇنىڭ ىشىندە جەل ەلەكترىنىڭ جالپى اگرەگات سيىمدىلىعى 24 ميلليون 600 مىڭ كيلوۆات، فوتوۆولتتىق اگرەگات سيىمدىلىعى 12 ميلليون 922 مىڭ كيلوۆات، جاڭا ەنەرگيا جالپى اگرەگات سيىمدىلىعى شينجياڭ ەلەكتر تورى جالپى اگرەگات سيىمدىلىعىنىڭ 34.11%ىن يەلەدى.

اۆتونوميالى رايوننىڭ جاڭا ەنەرگيا اشۋدى ىلگەرىلەتۋ قىزمەت مەحانيزمىنىڭ بىرتىندەپ قۇرىلىپ كەمەلدەنۋىنە ىلەسە، الدىڭعى جارتى جىلدا شينجياڭ ەلەكتر تورىندا جاڭا ەنەرگيانىڭ جەلىگە قوسىلۋ كولەمى زور مولشەردە جوعارىلادى.

مەملەكەت ەلەكتر تورى شينجياڭ ەلەكتر قۋاتى شەكتى سەرىكتەستىگى ورنالاستىرۋ ـ تىزگىندەۋ ورتالىعى سۋ ەلەكترى، سونداي ـ اق جاڭا ەنەرگيا باسقارماسىنىڭ جاڭا ەنەرگيانى جەلىگە قوسۋدى باسقارۋ ارناۋلى جاۋاپتىسى ديڭ بيۋي مىنالاردى ٴبىلدىردى: جاڭا ەنەرگيانى زور كولەمدە جەلىگە قوسۋ الدىندا ەلەكتر قۋاتى تاراۋى جاڭا ەنەرگيا نىسانىنىڭ، سونداي ـ اق سەپتەستىرىپ شىعارۋ ينجەنەرياسىنىڭ ىلگەرىلەۋ جاعدايىن دەر كەزىندە يگەرىپ، ەلەكتر تورىنىڭ حاۋىپسىز، ورنىقتى جۇمىس ىستەۋىن قامتاماسىز ەتۋ الدىعى شارتىندا، جاڭا ەنەرگيا الاڭ ـ ستانسيالارىنىڭ جەلىگە قوسىلۋعا تيىستىلەرىن مۇمكىندىگىنشە قوسۋعا شىنايى كەپىلدىك ەتىپ، جاڭا ەنەرگيانى الدىمەن ورنالاستىرۋدى كۇشەيتىپ، جاڭا ەنەرگيانى جەلىگە قوسۋ، قابىلداۋ قابىلەتىن ۇزدىكسىز جوعارىلاتىپ، جەل ەلەكترىنىڭ، فوتوۆولتتىق ەلەكتر شىعارۋدىڭ جوعارى ساپالى دامۋدى جۇزەگە اسىرۋىن جەبەۋگە بەرىك نەگىز قالادى.

(باسى 1 ـ بەتتە)

”ەرتەگىدەگىدەي“ كوركەمدىكتى جۇرەككە ۇيالاتتى

بۋىرشىن اۋدانى بۋىرشىن وزەنىنىڭ ەندەي وتكەندىگى سەبەپتى وسى اتقا يە بولعان.

تاڭعى ساعات 6 مولشەرىندە جيەكتى قورعاندار جانە ادەمى ۇشكىر توبەلى مۇناراشا عيماراتتار بىرتىندەپ ايقىندالىپ، ەرتەگى الەمىندەگىدەي قالا قۇرىلىستارى تاڭعى ساۋلەنىڭ نۇرىنا شومىلدى؛ كەشتە ٴارقايسى ساۋدا شەڭبەرلەرى دۇمانعا بولەنىپ، جول بويىنداعى ەلفىن ۇلگىسىندەگى ٴتۇستى شىراقتار، رەسەي كيلىسپەلى قۋىرشاعىنا ۇقساتىپ جاسالعان كىشكەنتاي ۇيلەر ەرتەگى الەمىنىڭ رايىن ٴتىپتى دە قويۋلاستىردى.

”ەرتەگىدەگىدەي شەكارا قالاشىعى“ سىندى ماركانىڭ اتاعىن اسپانداتۋ ٴۇشىن، بۋىرشىن اۋدانى سىلۋبى دارا، كورىنىسى كوركەم قالا ـ قالاشىق ورتاسىن قۇرۋعا قۇلشىندى.

ەرتەگى رومانتيكاعا تولى بولادى. ەرتىس وزەنى، بۋىرشىن وزەنى، چيسايحى وزەنى سىندى 3 وزەننىڭ 6 جاعالاۋىن سۇيەنىش ەتكەن بۋىرشىن اۋدانىنىڭ قالا ـ قالاشىق قۇرىلىسى كۇن سايىن جاڭارىپ، اي سايىن تۇلەجدى. قالا ـ قالاشىق نەگىزدىك قۇرىلعىلار قۇرىلىسى، بايىرعى، كونە، شاعىن اۋماقتاردى وزگەرتىپ سالۋ، جاسىلداندىرۋ، كوركەيتۋ ينجەنەريالارىن زور كۇشپەن اتقارۋ ارقىلى تاۋ جاعالاپ، سۋ جاستانعان ”ەرتەگىدەگىدەي شەكارا قالاشىعى“ اناعۇرلىم جانعا جايلى، قونىسقا جايلى، رومانتيكالى دا ىستىق ىقىلاستى ەتىپ، التاي تاۋىنىڭ باۋىرايىنداعى ٴبىر مەرۋەرتكە اينالدىردى.

ەرتەگى دە ىستىق ىقىلاسقا تولى. بۋىرشىن اۋدانىنىڭ وڭتۇستىگىنەن سولتۇستىگىنە قاراي ەندەي وتكەن چيسايحى وزەنى كەزىندە كىشكەنە ارىق بولاتىن، قازىر ەكولوگيانى قورعاۋ، وزەن ارناسىن جونگە سالۋ، قالانىڭ تاسقىننان ساقتانۋى، وزەندەردى تۇتاستىرۋ، جاسىلدىقتى كوبەيتىپ، جاسىلدىقتى قورعاۋ، قالانى كوركەيتۋ، مادەنيەت ـ ساياحات سياقتى كوپ ٴتۇرلى يقۋات ٴبىر تۇلعالانعان قالاداعى سەيىل ـ سەرۋەن، ساياحات دەمالىس رايونىنا اينالىپ، اۋداننىڭ وزىندىك ٴمانىن بايىتۋمەن بىرگە، قارجى قوسىپ، شارۋاشىلىق قۇرۋعا ٴتيىمدى ساپالى ورتانى جانە قالانىڭ دامۋ كەڭىستىگىن جاراتىپ، بۋىرشىننىڭ كەشكى ەكونوميكاسىن ”تۇتاندىراتىن“ جاڭا قوزعالتقىشقا اينالدى.

بۋىرشىن اۋداندىق پارتكومنىڭ ورىنباسار شۋجيى، ۇكىمەتتىك ىستەرگە جاۋاپتى ورىنباسار اكىم جاڭ بيڭ بىلاي دەدى: بۋىرشىن نەگىزدىك قۇرىلعىلار قۇرىلىسىن كورىنىس ٴوڭىرى مەن قالانى ٴبىر تۇلعالاندىرۋ بويىنشا ىلگەرىلەتىپ، قاتىناس قۇرىلىسى، كورىنىس ٴوڭىرى قۇرىلىسى، قوناق ٴۇي، حالىقتىق تۇسەلحانا قۇرىلىسى، الەۋمەتتىك دارەتحانا قۇرىلىسى، ورتا رايىن قالپىناستىرۋ سياقتى جاقتارعا بارىنشا كۇش سالىپ، ”ەرتەگى“ ەلەمەنتىن اناعۇرلىم كوبىرەك ەنگىزىپ، ”ەرتەگىنىڭ“ كوركەمدىگىن ساياحاتشىلاردىڭ جۇرەگىنە ۇيالاتادى.

”ەرتەگىدەگىدەي“ باقىتتى تۇرمىس

بۋقارانىڭ تۇرمىسىنىڭ باقىتتى بولۋى ”ەرتەگىدەگىدەي شەكارا قالاشىعىنىڭ“ شىن سىرى.

قالا مەن اۋىلدىڭ تۇعىسا دامۋىن نىسانا، تۇنىق سۋ، جاسىل تاۋدى استار، ”ەرتەگىدەگىدەي شەكارا قالاشىقتى“ جوبا ەتىپ، بۋىرشىن اۋدانى ەكولوگياسى كوركەم، حالقى باي كوركەم كارتينانى دەن قويا، سۇيىسپەنشىلىكپەن، كۇش سالا دايىندادى.

”جۇڭگو از ۇلت ەرەكشەلىگىندەگى قىستاق“ اتاعىنا يە بولعان شۇڭقىر قالاشىعى قىزىلقايىڭ قىستاعىنىڭ اۋاسى تۇنىق، اسپانى اشىق، بۇلاق سۋى سىلدىراپ اعىپ جاتادى، كەشقۇرىمعى الاۋ كەشى جانە كوز تارتاتىن ۇلتتىق سالت ـ ٴداستۇر، كوركەم تابيعات قىرۋار ساياحاتشىلاردى باۋرادى.

قىستاق تۇرعىنى جازيگۇل ٴناسىرۇللانىڭ ۇيىنە بارعانىمىزدا ونداعى گۇلدىك جايقالا اشىلىپ، تاۋىق پەن ۇيرەكتىڭ ٴورىپ جۇرگەنىن بايقادىق. ”بۇل ارانىڭ تاۋ سۋى تازا، اۋاسى تۇنىق، ادامنىڭ كوڭىلىن جادىراتادى، عاجايىپتار الەمىندە جۇرگەندەي سەزىنەدى ەكەنسىز“، ـ دەدى گۋاڭجوۋدان كەلگەن ساياحاتشى لي فىك. ٴوز ٴۇيىنىڭ حالىقتىق تۇسەلحاناسىنىڭ تيجارات جاعدايىنا ايالداعاندا جازيگۇل: ”ساياحاتتىڭ قاۋىرت مەزگىلىندە ٴبىر كۇندە 20داي ادام قابىلدايمىز“، ـ دەپ جادىراي كۇلدى.

جازيگۇل سياقتى ساياحاتتىڭ التىن كەسەسىن قولىنا العان ەگىنشى ـ مالشىلاردىڭ بۋىرشىن اۋدانىندا توپىنى مول. بۋىرشىن اۋداندىق اۋىل ـ قىستاقتى گۇلدەندىرۋ مەكەمەسى پارتيا باسشىلىق گرۋپپاسىنىڭ شۋجيى حان بو بىلاي دەپ تانىستىردى: بۋىرشىن اۋدانى ساياحات ارقىلى حالىقتى بايىتۋ ينجەنەرياسىن بار كۇشپەن اتقارىپ، اۋىل ـ قىستاق ساياحاتى ايگىلى ماركاسىن ساپالاندىرىپ، ٴبىر توپ ەرەكشە اۋىل ـ قىستاق ساياحاتى كورىنىس ٴتۇيىنىن قۇرىپ، اۋىل شارۋاشىلىق ٴوڭىرىن كورىنىس وڭىرىنە، شارۋالاردى جارناگەرگە، ٴونىمدى تاۋارعا، تۇرعىن ٴۇيدى حالىقتىق تۇسەلحاناعا، ٴبىر ماۋسىمدى ٴتورت ماۋسىمعا اينالدىرىپ، ”100 قىستاق كىرىستى ارتتىرعان، 10 مىڭ وتباسى جۇمىستانعان“ جاڭا جاعدايدى قالىپتاستىردى. تۇتاس اۋدان ساياحاتتى سۇيەنىش ەتە وتىرىپ، 5500دەن استام ادامدى تىكەلەي جۇمىستاندىردى، 15 مىڭ ادامدى جانامالاي جۇمىستاندىردى، بۇل تۇتاس اۋدان ەڭبەككۇشىنىڭ 50%ىن يەلەدى، ساياحات جالپىلىق كىرىسى ەگىنشى ـ مالشىلاردىڭ جان باسىندىق ورتاشا كىرىسىنىڭ 50%تەن استامىن يەلەپ، ەگىنشى ـ مالشىلاردى كىرىسىن ارتتىرىپ، بايۋعا ٴونىمدى جەتەكتەدى.

بۋىرشىن اۋدانى قالا ـ قالاشىق نەگىزدىك قۇرىلعىلار قۇرىلىسىن اۋىل ـ قىستاقتارعا دەيىن جەتكىزۋدى، الەۋمەتتىك قىزمەت وتەۋ مەن قوعامدىق ىستەردىڭ اۋىل ـ قىستاقتى قامتۋىن زور كۇشپەن ىلگەرىلەتتى. بۋىرشىن اۋدانى مالشىلاردىڭ قونىس جاڭالايتىن كوش جولىنان 12 ”باقىت ايالداماسىن“ سالىپ، مۇندا ەمحانا، جۇنتۋ بولمەسى، مال شيپاگەرى كەڭسەسى سياقتىلار بار، قونىس جاڭالاۋ بارىسىندا وسى ارادان وتكەن ـ كەتكەن ەگىنشى ـ مالشىلاردىڭ ٴبارىنىڭ وسىندا تەگىن دەمالۋىنا، تاماقتانۋىنا جانە جۇنتۋىنا بولادى. مىڭ شاقىرىمدىق قونىس جاڭالاۋ كوش جولى بۇگىنگى كۇندە باقىت داڭعىلىنا اينالدى.

كاسىپ سالاسىنىڭ دامۋى ”ەرتەگىدەگىدەي بولۋدىڭ“ جاڭا تاراۋىن جازدى

وزىندىك باسىمدىقتى ٴدال تاۋىپ، كاسىپ سالاسىنىڭ دامۋ نەگىزىن بەكەمدەۋ — ”ەرتەگىدەگىدەي شەكارا قالاشىعىنىڭ“ ماڭىزدى تاراۋى.

ساياحات كاسىبىن نەگىزگى تۇلعا ەتۋدەن جازباي، 1 ـ كاسىپ سالاسىن جەتەكشى ەتۋ، 2 ـ كاسىپ سالاسىن جوعارى ورەگە قويۋ، تۇتاس وڭىرلىك ساياحاتتىڭ، وسى زامانعى اۋىل شارۋاشىلىعىنىڭ، وسى زامانعى مال شارۋاشىلىعىنىڭ، جاسىل ونەركاسىپتىڭ دامۋىن كۇش سالا ىلگەرىلەتۋ — ”ەرتەگىدەگىدەي شەكارا قالاشىق“ بۋىرشىننىڭ كاسىپ سالاسىن دامىتۋداعى تيانىعى.

دارالىق ەرەكشەلىككە يە جاراتىلىستىق گومانيتارلىق بايلىقتا، اسىرەسە، قاناس كورىنىس رايونى سىندى ەرەكشە قۋاتتى ”اعىن“ باسىمدىعىنا سۇيەنگەن بۋىرشىن ساياحات ارقىلى شينجياڭدى گۇلدەندىرۋ ستراتەگيالىق ورايىن مىقتى يگەرىپ، جۇڭگو (چاڭبايشان تاۋ سىلەمى ـ التاي تاۋ سىلەمى) قار ـ مۇز ەكونوميكاسىن جوعارى ساپالى دامىتۋ سىناق رايونى قۇرىلىسىمەن بەلسەندى، ىرىقتى تۇردە توعىسىپ، ”اس ـ سۋ، جاتىن ورىن، ٴجۇرىس ـ تۇرىس، ساياحات، زات ساتىپ الۋ، كوڭىل اشۋ، دارەتحانا“ سىندى بارلىق فاكتور ساپاسىن جوعارىلاتۋدى ىلگەرىلەتىپ، ساياحاتتىڭ ەكونوميكالىق، قوعامدىق دامۋعا جەتەكشىلىك ەتۋ قۋاتىن ۇزدىكسىز كۇشەيتتى.

ساياحات كاسىبىن كۇش سالا كولەمدەندىرۋ، الۋەتتەندىرۋمەن بىرگە، بۋىرشىن اۋدانى ساپالى سويا بۇرشاق تۇقىمىن جەتىلدىرۋ بازاسىن دا بەلسەنە اشىپ، جەم ـ ٴشوپ ٴوندىرۋ، مانەرلەۋ، ساۋدا كاسىپ تىزبەگىن قالىپتاستىرىپ، شىرعاناق مايساسىن جەتىلدىرۋدەن ۇلگى كورسەتۋ رايونىن قۇرىپ، مينەرال سۋ كاسىبى سالاسىن بارىنشا دامىتىپ، وسى زامانعى اۋىل شارۋاشىلىعىنىڭ دامۋىن، زورايۋىن ىلگەرىلەتتى. ەگىن شارۋاشىلىعى رايوندارىندا مال شارۋاشىلىعىن نەگىزگى قامال الۋ بەتالىسى ەتۋگە تاباندى بولىپ، ولشەمدەندىرۋگە، كولەمدەندىرۋگە كۇش سالىپ، ٴبىر توپ باعىمشىلىق بازاسىن قۇردى؛ جايلىم مال شارۋاشىلىعىنان ايگىلى ماركا جاراتىپ، جوعارى دەڭگەيدە جۇرۋگە تاباندى بولۋ، جايلىم مال شارۋاشىلىعىنىڭ تيپىن جاڭالاپ، دارەجەسىن ٴوسىرۋ سىناق ٴتۇيىنى اۋدان قۇرىلىسىن ويداعىداي يگەرۋ، ”مال شارۋاشىلىق رايوندارىندا كوبەيتىپ، ەگىنشىلىك رايوندارىندا بورداقىلاۋ، ەگىنشىلىك رايوندارىندا كوبەيتىپ، ەگىنشىلىك رايوندارىندا بورداقىلاۋدى“ بارىنشا ىلگەرىلەتىپ، وسى زامانعى مال شارۋاشىلىعىنىڭ ساپاسىن جوعارىلاتىپ، ونىمدىلىگىن ارتتىرۋدى جەبەدى. سۋ، جەل، كۇن نۇرىن ساقتاۋ ٴبىر تۇلعالاندىرىلعان تازا ەنەرگيا بازاسى قۇرىلىسىن جەدەلدەتىپ، جاسىل ەنەرگيامەن قامداۋدى بارىنشا قامتاماسىزداندىرىپ، تۇتاس شينجياڭداعى جاسىل، ٴنول كومىر قىشقىلدى دامۋدىڭ تىڭ بيىگىن، تىڭ ولشەمىن، تىڭ ۇلگىسىن قالىپتاستىردى.

جاڭا دامۋ ۇستانىمىنىڭ جەتەكشىلىگىندە، ”ەرتەگىدەگىدەي شەكارا قالاشىق قۇرۋدى“ تيانىق ەتۋ تۋعىرەگىندە بۋىرشىن ساياحات كاسىبىن نەگىزگى تۇلعا ەتكەن كاسىپ سالالارىنىڭ ورنالاسۋىن بارعان سايىن ۇيلەسىمدى ەتىپ، 1 ـ، 2 ـ، 3 ـ كاسىپ سالالارىنىڭ تۇعىسپالى دامۋى ارقىلى جاڭادان كوركەيگەن كاسىپ سالالارىنىڭ تىنباي جارىققا شىعۋىن جەبەپ، جوعارى ساپالى دامۋ جولى ارناسىن كەڭەيتتى.

گۇمانيتارلىق كوركەمدىك ”ەرتەگىدەگىدەي بولۋ“ اسەر ـ ىقپالىن كەڭەيتتى

”بۋىرشىننىڭ جاراتىلىستىق تابيعاتى ەرەكشە كوركەم، مادەنيەت مانەرى دە جوعارى ورەدە ەكەن“، ـ دەدى جۇڭگو ـ سوۆەت وداعى اۋە تاسىمال تاريحى كورمەسىن تاماشالاعان ٴبىر ساياحاتشى تەرەڭ اسەرمەن.

بۋىرشىن — قىزىل گەندى بويىنا سىڭىرگەن ەرتەگى الەمىندەگىدەي شەكارا قالا. جۇڭگو ـ سوۆەت وداعى اۋە تاسىمال ەسكەرتكىش سارايىن ۋاكىل ەتكەن قىزىل مادەنيەت بايلىعى، ونداعى ەستەن كەتپەس توڭكەرىستىك ەڭگىمەلەر جادىندا جاتتالىپ، وسى قالاداعى ەڭ كوركەم مادەنيەت اسىلىنا اينالعان.

مادەنيەت ارقىلى ساياحاتتى سومداپ، ساياحات ارقىلى مادەنيەتكە ٴنار بەردى. ساياحات ارقىلى قالانى گۇلدەندىرگەن بۋىرشىن مادەنيەت قۇرىلىسىنا ايرىقشا ٴمان بەرىپ، گۇمانيتارلىق كوركەمدىكتىڭ ”ەرتەگىدەگىدەي“ بولۋ اسەر ـ ىقپالىن كەڭەيتتى.

”كىتاپ وقۋعا قۇلقىتتار تۇراعى بۋىرشىن“ قۇرىلىسىن ونان ارى تەرەڭدەتتى. بۋىرشىن اۋدانى جينشان كىتاپ ورداسى مادەنيەت ەرەكشەلىگىندەگى جەر بوگەنايىنان ويداعىداي پايدالانىپ، ”جۇڭحۋا كلاسسيكالىق شىعارمالاردى وقۋ ينجەنەرياسىن“ ىلگەرىلەتىپ، كلاسسيك شىعارمالاردى وقۋ، جاتتاۋ، ٴتۇسىندىرۋ سياقتى مادەنيەتتى اماليات ايگىلەۋ قيمىلىن ورىستەتۋدى ۇدايىلاندىرىپ، كىتاپحانا، مادەنيەت سارايى، الەۋمەتتىك مادەنيەت ۇلكەن ساندى مالمەت تۇعىرى قۇرىلىسىن اتقارىپ، ينتەرنەت جەلىسىندە، ينتەرنەت جەلىسىنەن تىس وقۋ ينجەنەرياسىن ىلگەرىلەتتى.

”جاڭا بۋىرشىننىڭ تارتىمدىلىعى جۇرتتى باۋرادى“. ”بۋبۋ“، ”جينجين“، ”شياۋجيڭليڭنەن“ قۇرالعان ”جيڭلىك اۋلەتىندەگىلەردىڭ“ موماقان بەينەسى تۇندە تيپتەن ايقىن كورىنەدى، چيسايحى اققۋ كوپىرى، قاناس كوپىرى، كولەڭكە كوپىرى، دوستىق شوقىسى كوپىرى، ٴبار ـ ٴبارى تاماشا مانىمەن ساياحاتشىلار، ٴسوزسىز، باراتىن جەرگە اينالدى.

”زەردەلى بۋىرشىن“ قيىندىقتان قامال الىپ تابىسقا جەتتى. تورابتاندىرۋ، سيفرلاندىرۋ، زەردەلەندىرۋ تەحنيكاسى بۋىرشىننىڭ سيفرلى ۇكىمەت، سيفرلى ەكونوميكا، سيفرلى حالىققا تيىمدىلىك جەتكىزۋ سياقتى سالالاردا جەدەل پايدالانىلىپ، زەردەلى ەكولوگيا، زەردەلى ساياحات، زەردەلى قالا، زەردەلى شەكارا قورعانىسى، زەردەلى اۋىل شارۋاشىلىعى، زەردەلى قاتىناس، زەردەلى ەمدەۋ، زەردەلى قارتتاردى كۇتىمدەۋدىڭ بارلىعىندا پايدالانىلدى.

مەملەكەتتىك جالپى ۇلگىلىك ساياحاتتان ۇلگى كورسەتەتىن رايون، مەملەكەتتىك ەكولوگيالىق وركەنيەت قۇرىلىسىنان ۇلگى كورسەتەتىن اۋدان، تىنىش جۇڭگو قۇرىلىسىنان ۇلگى كورسەتەتىن اۋدان، مەملەكەتتىك ۇلتتار ىنتىماعى، العا باسارلىعىنان ۇلگى كورسەتەتىن اۋدان... ٴبىر باسىندا وسىنشاما كوپ داڭق اتاعى بار وسى شاعىن قالاشىقتىڭ كەرەمەتتىگىن ايگىلەۋمەن بىرگە، اناعۇرلىم جارقىن دامۋ بولاشاعىن اڭعارتادى.

”اسەم، كوركەم، سەيىل ـ سەرۋەن قۇراتىن جانعا جايلى، سۇمەن كومكەرىلگەن، قونىستانۋعا، شارۋاشىلىق قۇرۋعا ىڭعايلى، وسى زامانعى وركەنيەتتى بولۋ“ — بۋىرشىن اۋدانىنىڭ ”14 ـ بەسجىلدىق“ جوبا جانە 2035 ـ جىلعا دەيىنگى ۇزاق بولاشاقتىق نىسانا باعدارلاماسىنداعى وزىندىك دامۋ تيانىعى. ”ٴبىز ورايدى يگەرىپ، سەنىمدى بەكەمدەپ، ’ٴىرى ساياحات‘ دامۋ ۇستانىمىن ورناتامىز“. بۋىرشىن اۋداندىق پارتكومنىڭ شۋجيى پىڭ كاڭ بىلاي دەدى: ”ەرتەگىدەگىدەي شەكارا قالاشىق“ ايگىلى ماركا اتاعىن اسقاقتاتىپ، كورىنىس پەن قالا ٴبىر تۇلعالانعان قالا 5A دارەجەلى كورىنىس رايونىن، جۇڭگوداعى ەڭ تاماشا ساياحات نىسانالى جەرىن تۇلعالاپ، ٴار ۇلت بۇقاراسى ارماندايتىن باقىتتى تۇرمىستى جاراتا الامىز ٴارى، ٴسوز جوق، جۇزەگە اسىرامىز.